

Trouw-journalist Vincent Dekker beet zich dertig jaar geleden vast in de Bijlmerramp. Acteur Thomas Höppener vertolkt hem in de thrillerserie *Rampvlucht*. ‘Nog steeds zijn er geen lessen geleerd uit dat ongeluk.’

Dit artikel is geschreven door [Nienke Schipper](#) Gepubliceerd op 26 september 2022, 07:09

De een heeft steil haar, de ander een donkere krullenbos. “Qua uiterlijk hebben ze niet echt hun best gedaan om gelijkenis te zoeken”, grapt Vincent Dekker. Hij is de journalist die zich voor *Trouw* jarenlang vastbeet in het onderzoek naar de Bijlmerramp. Nu is hij een van de hoofdpersonen in de nieuwe serie *Rampvlucht* van KRO-NCRV, zijn personage wordt gespeeld door Thomas Höppener.

“Het streelt mijn ijdelheid”, zegt Dekker. “Inmiddels ben ik aan het idee gewend, maar het tintelt nog in mijn lijf als ik eraan denk. Thomas heeft mijn houding trouwens wel goed te pakken.”

Dit jaar is het precies dertig jaar geleden dat een Israëliisch vrachtvliegtuig in een Bijlmerflat vloog, waardoor tientallen mensen omkwamen. Dekker ontdekte destijds dat er in het onderzoek naar het vliegtuigongeluk dingen niet klopten en beet zich erin vast. Wat was de echte route die het toestel vloog en wat zat er in dat vliegtuig? Waar was de zwarte doos met cockpitgesprekken en wie waren de mysterieuze mannen in witte pakken?

Tijdens zijn journalistieke onderzoek werd Dekker tegengewerkt door instanties en de politiek, er waren zelfs vermoedens dat hij werd gevolgd door de Israëliische geheime dienst. Hij werd belachelijk gemaakt en zelfs versleten voor complotdenker.

De vijfdelige thrillerserie gaat vooral over de jaren na het vliegtuigongeluk. In de serie zijn feiten en fictie vrijelijk vermengd. Dekker werkte mee aan het script en kwam kijken bij de opnames. Höppener: “Als Vincents naam werd genoemd op de set, veerde hij telkens even op.”

Hoe is het om een bestaand iemand te spelen?

Höppener: “We hebben bewust niet van tevoren kennisgemaakt, want ik wilde geen imitatie doen. Ik wilde er mijn eigen personage van maken, een underdog. Ik heb me wel verdiept in zijn werk; hoe werkt de journalistiek? Waar ben je mee bezig in een persconferentie? Dat is dus niet met je tekst opzeggen, maar wel met wat er verder nog gebeurt. Zoals: wat is mijn volgende vraag en, hé, waarom geeft die man geen antwoord op mijn vragen?”

Wat herkende je in Vincent van jezelf?

Höppener: “Ik denk vooral dat het me niet zoveel uitmaakt wat andere mensen van me vinden. En dat vastbijten in een zaak. Vincent deed dat bij zijn onderzoek en ik doe dat in mijn rollen.”

De journalist in de serie staat aan het begin van zijn loopbaan als hij verslag moet doen van de Bijlmerramp en het onderzoek dat volgt. Daarbij wordt hij aan alle kanten tegengewerkt en zelfs bedreigd. Er wordt gesuggereerd dat Dekker wordt gevolgd door de Israëlische geheime dienst. Waarom heb je je in dit onderzoek vastgebeten?

Dekker: “Ik ben een kind van de flowerpower-generatie; een beetje opstandig en ik wilde graag opkomen voor de sociaal minder bedeeden. In de Bijlmer kwam dat samen. Een achterstandswijk die een ramp over zich heen krijgt en dan het bos wordt ingestuurd met het verhaal: ‘Ja, jammer jongens, het was een ongelukje. Kan gebeuren’.

“Ik zag dingen die technisch niet klopten. De route die het toestel volgens de radar op Schiphol zou hebben gevlogen klopte bijvoorbeeld niet met de vluchtgegevens uit het toestel. Gelukkig mocht ik van mijn chef en de hoofdredacteur, ondanks alle intimidatie en tegenwerking, erover blijven schrijven. Dat was vooral de eerste twee jaar erg intensief.”

Höppener: “Ja, hoe heb je je toen gevoeld? Ik kan me voorstellen dat je weinig sliep, en je was waarschijnlijk ook bang.”

Dekker: “Ik sliep soms maar één of twee uur per nacht. Ik kreeg door dat slaapgebrek meer last van fobieën en werd soms misschien een beetje paranoia. En toen ik pakjes Israëlische sigaretten bij me thuis aantrof, vond ik het echt niet meer zo leuk.”

Höppener: “Ik kan me er dus niets bij voorstellen wat er met je gebeurt als je wordt bedreigd of achtervolgd. Dat vond ik wel moeilijk om te acteren.”

Naarmate je onderzoek vorderde kreeg je meer last van intimidaties. Je trof pakjes sigaretten bij je thuis aan, terwijl je niet rookt, en instanties dreigden om een einde te maken aan je loopbaan. Hoe ging je daarmee om?

Dekker: “In het begin had ik het niet zo in gaten, het ging geleidelijk. Pas na een paar weken had ik door dat ik echt met gevaarlijke dingen bezig was. Het begon met een waarschuwing: joh, dit moet je niet meer zo schrijven, want dat vinden de mensen in je netwerk niet leuk.

“De volgende fase was: pas op, want je ruïneert je carrière. Ik werd belachelijk gemaakt en de Israëlische ambassadeur heeft de hoofdredacteur zelfs gevraagd om me op een ander onderwerp te zetten. Er was een moment dat het me te veel werd, toen werd ik echt bang. Ongeveer een maand na de ramp begon ik mijn auto te controleren en was ik bang om het sleuteltje om te draaien. Dat zie je in de serie, maar dat was ook echt zo. Als ik daar nu aan terugdenk, krijg ik het wel moeilijk, eigenlijk doet het me emotioneel

nu meer dan toen. Misschien is dat inderdaad wel een trauma. Maar toen ben ik gewoon ijzerenheinig doorgegaan.”

Höppener: “Op een gegeven moment trekt hij zelfs zijn auto uit elkaar omdat hij denkt dat hij wordt afgeluisterd. Dat is in de serie wel een dieptepunt van Vincent. Hij denkt dat hij wordt achtervolgd en wordt paranoia. En dan stort hij in.”

Dekker: “Ik heb dat zelf gelukkig niet zo extreem gehad, maar ik snap wel dat je dat voor een serie zo verbeeldt.”

Maar je ging er wel bijna aan onderdoor. Waarom heb je niet de handdoek in de ring gegooid?

Dekker: “Omdat ik voelde dat het verhaal niet klopte, de Rijksluchtvaartdienst en de politiek waren de kluit aan het belazeren. En daar zijn twee dingen fout aan. Het eerste is dat de Bijlmerramp zich gewoon kan herhalen, want de luchtvaartsector wil niet leren. Die weigert te erkennen dat het niet toevallig was dat het toestel over de Bijlmer vloog. Dat is gewoon een drukke aanvliegroute en kennelijk óók voor verkeer dat niet deugt.

“En het andere is de Nederlandse democratie, want die gaat me ook aan het hart. We moeten toch in de Tweede Kamer vragen kunnen stellen over dingen die niet deugen. En er was maar één iemand die dat deed, en dat was Rob van Gijzel. Je zou hem de Pieter Omtzigt kunnen noemen van die tijd.”

4 oktober 1992. Een Boeing van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al is neergestort op de flats Groeneveen en Klein-Kruitberg in de Amsterdamse Bijlmermeer.

We zien in de serie dat je onder meer door je collega's voor gek wordt versleten, en wordt weggezet als complotdenker. Hoe was dat voor je?

Dekker: “Mijn chef bij Trouw bleef gelukkig in me geloven. Maar de instanties vonden me maar lastig en stuurden me van het kastje naar de muur. Daarom begonnen andere collega's wel te twijfelen. Ze waren bang dat ik de krant belachelijk zou maken. Soms werden er wel stukken van me tegengehouden of achter in de krant weggemoffeld.”

Höppener: “Het werd hem inderdaad wel moeilijk gemaakt, maar je schrijft geen complottheorieën, toch? *Debunk* dit even, Vincent.”

Dekker: “Voor de duidelijkheid: ik heb nooit gedacht dat het een complot is geweest om dat ding neer te laten storten in de Bijlmer. Het is een doofpotaffaire geweest. Maar het is niet vooraf bedacht. Er werd wel samengewerkt aan die doofpot door de luchtvaartsector en de politiek.”

Höppener: “Dat gebeurt bij elke ramp, er wordt altijd *shit* onder de pet gehouden. Mensen willen hun verantwoordelijkheid niet nemen en daarom voorkomen dat de waarheid aan het licht komt.”

Journalistiek is een belangrijk thema in de serie, en dat is het in deze tijd natuurlijk ook. Hoe kijken jullie naar de pers in Nederland?

Dekker: “Die is nu beter dan in de jaren negentig, vooral omdat er nu meer wordt samengewerkt op het gebied van onderzoeksjournalistiek. Wat *Volkskrant*-journalist Pierre Heijboer en ik destijds deden, moest in het geniep, omdat het absoluut *not done* was om met de concurrentie samen te werken. Nu is dat veel gebruikelijker.”

Maar onafhankelijke journalistiek staat wel onder druk. Denk bijvoorbeeld aan de NOS en andere gevestigde media die regelmatig worden weggezet als verspreiders van nepnieuws.

Höppener: “Daar maak ik me wel zorgen om, daarom wilde ik ook graag deze rol als journalist spelen. Ik vind het belangrijk dat mensen snappen wat het belang van journalistiek is in een goed functionerende democratie. Ik had ook geen moeite om me deze rol eigen te maken. Gewoon omdat het me boos maakt. Ik kan bijvoorbeeld maar niet begrijpen dat organisaties met belangen, zoals in dit geval de de Rijksluchtvaartdienst, na zo’n ramp zichzelf mogen controleren. Sinds 2005 hebben we gelukkig de Onderzoeksraad voor Veiligheid, dat is wel een verbetering.”

De serie eindigt met de parlementaire enquête Bijlmerramp in 1998, waarna er nog steeds vragen onbeantwoord blijven. Toch stopt Vincent met erover schrijven. Waarom?

Höppener: “Eigenlijk was die parlementaire enquête een toneelstukje. Dat maakte het zo schrijnend. Dat onderzoek was de laatste hoop voor zowel de bewoners als de waarheidsvinders. En als dat uitloopt op een deceptie geef je ook op, kan ik me voorstellen.”

Dekker: “Ik ben enorm kritisch over die parlementaire enquête. Er zitten zoveel domme, gekke, rare en onmogelijke dingen in. Het was een farce, een dieptepunt in de geschiedenis van parlementaire enquêtes. De voorzitter van de commissie, Theo Meijer, zei: ‘We hopen het boek te sluiten’. Het was helemaal geen waarheidsvinding. Er zijn nog steeds onverklaarbare dingen waar ook de commissie geen antwoord op heeft gekregen. Nog altijd is van een deel van de mannen in witte pakken niet duidelijk wie ze waren, en van een groot deel van de lading weten we nog steeds niet wat het is geweest.

“Maar als mensen zelfs onder ede verklaren dat ze dingen zijn vergeten, dan kom je niet verder. Dan krijg ik ook niets meer boven water, dacht ik. Ik moest 25 jaar wachten tot de notulen van de ministerraad vrij werden gegeven. Hoe dat is afgelopen kun je trouwens zien in de documentaire *Rampvlucht* die ook binnenkort te zien is en waaraan ik ook heb meegewerkt.”

Wat is de belangrijkste les van de Bijlmerramp en de hele nasleep?

Dekker: “Ik zou tegen politici willen zeggen: kom met de waarheid voor de draad, en slik als blijkt dat jijzelf of collega’s medeverantwoordelijk zijn geweest. Het is belangrijk om te leren van fouten, en nu is er bijvoorbeeld niet geleerd dat je een vliegtuig met

krakkemikkige motoren niet over een stad moet laten vliegen, want dat gebeurde twee jaar later gewoon weer.”

Höppener: “En: moet er bij zo’n ramp altijd eerst dertig jaar overheen gaan voor we over waarheid kunnen spreken? Het lijkt wel of zo’n doofpot steeds dieper wordt; het wordt steeds moeilijker om toch eerlijk te zijn. Ik denk dat het belangrijk is om te laten zien dat slachtoffers niet alleen maar cijfertjes op papier zijn, maar dat het om mensen gaat. Net als bij de toeslagenaffaire. Dat kun je wel vergelijken.”

Dekker: “Dat zie je ook bij politici, die treden vaak af omdat ze liegen over fouten die ze hebben gemaakt. Fouten maken kan gebeuren, maar liegen over fouten maken is veel erger. En als je niet niet van fouten wil leren, dan blijft zo’n gebeurtenis dus doorzeuren.”

Höppener: “Ik blijf toch zitten met het gevoel: hoe is dit mogelijk?”

Dekker: “Ja, dat gevoel heb ik ook. Zo van: dit gebeurt toch niet in Nederland, maar dat is dus wel zo.”

***Rampvlucht** is een project van KRO-NCRV dat bestaat uit een thrillerserie, een documentaire, een podcast en een digitale reconstructie. De vijfdelige serie is vanaf donderdag 29 september dagelijks om 21.30 uur te zien op NPO 1 of vooruit te kijken op NPO Plus. De documentaire is op 5 oktober om 22.18 te zien op NPO 2. De podcast is ook vanaf 29 september te beluisteren, onder meer op [rampvlucht.kro-ncrv.nl](https://www.rampvlucht.kro-ncrv.nl). Die dag verschijnt ook een geactualiseerde versie van **Going down, going down**, het boek dat Vincent Dekker schreef over de Bijlmerramp.*

De Bijlmerramp in het kort

Op zondag 4 oktober 1992 rond half zeven ’s avonds kwam een El Al-Boeing vlak na het vertrek van Schiphol in de problemen. Het toestel verloor twee motoren die terechtkwamen in het Gooimeer. De luchtverkeersleiding wilde dat het toestel een noodlanding zou maken op de Kaagbaan, maar gezagvoerder Yitzhak Fuchs stond erop om te landen op de Buitenveldertbaan. Onder de drukke aanvliegeroute naar die start- en landingsbaan ligt de Amsterdamse Bijlmermeer.

Even na half zeven stortte het Israëlische vrachtvliegtuig op de Bijlmerflats Groeneveen en Klein-Kruitberg. Het aantal doden werd officieel vastgesteld op 43; vier inzittenden van het toestel en 39 Bijlmerbewoners.

In het onderzoek naar de ramp bleven veel vragen onbeantwoord. Zo waren er op de rampplek onbekende mannen in witte pakken gezien die niemand kon identificeren. De cockpitvoicerecorder (de zwarte doos met opnames van gesprekken in de cockpit) was spoorloos verdwenen. Volgens de officiële lezing zaten er bloemen en parfum in het toestel, maar een aantal vrachtbrieven van de lading aan boord was verdwenen. En de route die het toestel volgens de radar op Schiphol had gevlogen kwam niet overeen met de route die was geregistreerd in de Flight Data Recorder (de zwarte doos met vluchtgegevens) en verslagen van ooggetuigen die het vliegtuig hadden zien overkomen.

In de jaren na de ramp werden sommige Bijlmerbewoners ziek en de maatschappelijke onrust groeide. Journalisten Vincent Dekker van *Trouw* en Pierre Heijboer van *de Volkskrant* bleven over de zaak schrijven. Uiteindelijk werd via een parlementaire enquête in 1998 geprobeerd om antwoorden te vinden op de openstaande vragen. Zo konden veel – maar niet alle – verhalen over de mannen in witte pakken worden herleid naar hulpverleners van het Rode Kruis en de brandweer. Ook kwamen er vrachtbrieven boven water die meer inzicht gaven in de lading. Een deel bleek militaire lading, maar van een aantal ton vracht in het toestel bleef onduidelijk wat het is geweest. Ook werd de route die het vliegtuig heeft gevlogen bijgesteld.

De getroffen appartementen van de Bijlmerflats werden afgebroken en vlak bij de rampplek is bij De Boom Die Alles Zag een monument gemaakt voor de slachtoffers. De Boom staat op de plek waar de slachtoffers vlak na de ramp werden verzameld. Nog elk jaar wordt er een herdenking gehouden en vliegen er tijdelijk geen vliegtuigen over de woonwijk.